HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

תנינא המוציא יין כדי מזיגת כוס ותני עלה כדי מזיגת כוס יפה וקתני סיפא ושאר כל המשקין ברביעית ורבא לטעמיה [א]דאמר רבא כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא אמר אביי שתי תשובות בדבר חדא דתנן[ב] והמזוג שני חלקי מים ואחד יין מן היין השירוני ועוד מים בכד ומצטרפין א"ל רבא הא דקאמרת שני חלקי מים ואחד יין מן היין השירוני לחוד דרפי א"נ התם משום חזותא אבל לטעמא בעי טפי ודקאמרת מים מכד ומצטרפין לענין שבת מידי דחשיב בעינן והא נמי הא חשיב תנא[ג] [א]יבש בכזית דברי רבי נתן אמר רב יוסף רבי נתן ורבי יוסי ברבי יהודה אמרו דבר אחד רבי נתן הא דאמרן ורבי יוסי ברבי יהודה [ד]דתניא רבי יהודה אומר [ה]ששה דברים מקולי בית שמאי ומחומרי ב"ה דם נבלה ב"ש [ב]מטהרין וב"ה מטמאין א"ר יוסי ברבי יהודה אף כשטמאו ב"ה לא טמאו אלא בדם שיש בו רביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית אמר אביי דילמא לא היא עד כאן לא קאמר רבי נתן הכא דבעי רביעית אלא ביין דקליש אבל בדם דסמיך כזית לא בעי רביעית אי נמי עד כאן לא קאמר רבי יוסי בר' יהודה התם דכזית סגי ליה ברביעי' אלא בדם דסמיך אבל יין דקליש כזית הוי יותר מרביעית וכי מפיק פחות מכזית ליחייב: חלב כדי גמיעה: איבעיא להו כדי גמיאה או כדי גמיעה א"ר נחמן בר יצחק [1]הגמיאיני נא מעט מים מכדך איבעי' להו

גראינין

רש"י

תנינא. ממתניתין נמי שמעינן דזהו שיעורו מדלתני בשאר משקין רביעית שמעינן מיניה דאין הוצאה במשקה הראוי לשתייה בפחות מרביעית הלכך על כרחיך כי שיערו ביין כדי מזיגת כוס של ברכה שיעור הראוי לשתיית רביעית נקט והיינו רובע רביעית דכי יהיב על חד תלת מיא כדרך המזיגות הראויות לשתייה יעמוד על רביעית. יש טועים בשמועה זו לומר רובע רביעית רובע הלוג ויעמוד על רביעית על לוג שהוא רביעית הקב וטעות הוא בידם ורבותינו לא אמרו כן וראיה יש לדבר במס' נזיר (דף לח.) ד' רביעיות הן חמש סומקתא כלומר שנאמרו ביין ודם וה' חיוורתא שנאמרו בשאר משקין וחשיב להא הוצאת שבת דשאר משקין גבי חיורתא ועל כרחיך הנהו כולהו ברביעית הלוג נינהו דקא חשיב בהדייהו רביעית שמן לנזיר דהוא חצי שיעורה של שמן התודה במנחות וחצי לוג שמן לתודה ילפינן במנחות (דף פט.): **שתי תשובות בדבר.** דלא מצי למילף ממתניתין: **חדא.** דחמרא לא דרי מיא אלא על חד תרין במס' נדה (פ"ב דף יט.) חמשה מראה דמים טמאין הן וחד מינייהו כמזוג ומפרש במשנה וכמזוג שאמרתי לך בשני חלקי מים ואחד יין: **מן היין השירוני.** שגדל בשרון. שם מדינה הוא: **ועוד מים בכד ומצטרפין.** אי טעמא דמתני' יין משום דלכי מזיג ליה ויראה לשתייה יהא בו רביעית השתא מיהא כי מפיק ליה עדיין לא נמזג ואין כאן שיעור מים שעודן בכד היאך מצטרפין לחייבו אלא על כרחך טעמא לאו משום דליתחזי לשתייה לרביעית כשאר משקין הוא אלא הכי שיעוריה ואע"ג דכי מזיג ליה לא הוי רביעית: **דרפי.** רך: **א"נ התם משום חזותא.** נקט ליה והוי נמי דדרי על חד תלת בטעמא מראית דם לא הוי אלא בשני חלקים מים ואחד יין ואי יהיב ביה טפי דם הדומה לו כדם ירוק הוא וטהור: **הא חשיב.** דחזי לצרופי ביה מיא: **יבש.** יין קרוש: **בכזית.** דמעיקרא הוה ביה רביעית ובקרוש רביעית שלימה בעינן דלאו בר מזיגה: **ר' יהודה אומר ו' דברים מקולי כו'.** לאו דאיכא הני ותו לא דהאכתי טובא איכא אלא כשנכנסו לכרם ביבנה והעידו כל אחד ואחד על אותו שבידו במס' עדיות העיד ר' יהודה על אלו: **ב"ש מטהרין.** דאינו כבשר לטמא בנבלה בכזית ולא תורת משקין לטומאה קלה. לי נראה דהאי דב"ש מטהרין מטומאת נבלות לחודא קאמר שלא יטמא אדם אבל טומאה קלה יש בו: **על כזית.** שהוא שיעור נבלה לטמא אדם והיינו אמרו דבר אחד שכזית היבש כשנימוח הוי רביעית: **עד כאן לא קאמר ר' נתן הכא.** דכזית יבש בעי רביעית דלא ובציר מרביעית לא ליכא כזית יבש כדקאמר דכזית קרוש הויא ביה רביעית: **אלא ביין דקליש.** וכשהוא לח רב נפחו וכשמתייבש נמצך לשיעור קטן: **אבל דם.** כשהוא לח הוי סמיך עב וקרוב להיות קרוש וכשיבש אינו נמצך לשיעור קטן אלא מעט וכזית יבש לא בעי רביעית לא ודם נבילות מטמא בפחות מרביעית:

גראינין

תוספות

דאמר רבא כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא כו'. והא דאמרי' בפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין לז.) גבי סנהדרין אל יחסר המזג[א] אם הוצרך אחד מהם לצאת אם יש כ"ג[ב] יוצא כו' [ג]דהיינו שליש מסנהדרין[ד] משמע דמזיגה על חד תרין אומר ריב"א[ה] דרבא דוקא הי' מוזג כמשפט המזיגה על חד תלת כדאמר בהזהב (ב"מ ס.) אמר רבא מזיגה דידי מידע ידיעא ובכיצד מעברין (עירובין נד.) דמי האי מזיגה למזיגה דרבא בריה דרב יוסף בר חמא אבל שאר העולם האוהבים יין חזק אין מוזגין אלא על חד תרין[ו] ואין נראה לר"י דא"כ מאי פריך[ז] אביי לוקי מתני' דנדה במזיגת שאר בני אדם[ח] אלא נראה לר"י [ט]דקרא דאל יחסר המזג ביין השירוני משום דליכא לאוקמי לקרא בסתם מזיגה דהוי רביע דרביע סנהדרין למאי חזו אבל שליש [י]חזו לדיני נפשות[יא] ומיהו להוא לישנא דהתם משום חזותא דלא מחלק בין יין השירוני קשה ויש לפרש משום חזותא[יב] כדי שלא יפסיד המראה דרך למוזגו על חד תרין ולא יותר[ו]: **חדא** דתנן והמזוג שני חלקי מים. וא"ת לאביי דסתם מזוג על חד תרין אדרבה תקשה אמאי איצטריך לפרש שני חלקי מים הוה ליה למימר כמזוג סתם וי"ל דס"ד דאגב אורחיה קמ"ל דהכי הוי כל מזוג: **ועוד מים בכד ומצטרפין.** אע"כ טעמא לאו משום דלכי מזיג ליה הוה רביעית וחזי לשתייה כשאר משקין אלא הכי שיעורא אע"ג דלכי מזיג ליה לא הוי רביעית כדפירש בקונטרס אלא משום דיין חשוב הוא וראוי להצניעו לכוס של ברכה ואע"פ שאינו ראוי לכוס של ברכה בלא מים מ"מ הוי כמו מים שמצניען לשוף בהן את הקילור אע"פ שאינן ראויין בלא קילור ואביי לא פליג אלא בהא דלא מצריך רביעית מזוג אבל רובע רביעית יין חי צריך לכוס של ברכה כדמשמע בערבי פסחים (דף קח:) דאמר רב יהודה אמר שמואל ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי מזיגת כוס יפה מיתיבי ד' כוסות הללו צריך שיהא בהם כדי רביעית אידי ואידי חד שיעורא הוא כדי מזיגת כוס יפה לכל אחד ואחד היינו כדי רביעית משמע דרביעית דברייתא היינו לכל ארבע כוסות דהוי לכל חד רובע רביעית שהוא מזיגת כוס יפה והא דקתני התם בסיפא דברייתא אחד חי ואחד מזוג ה"פ אחד ישתה אותו רובע רביעית כמו שהוא חי ואחד ימזגנו וישתה ומיהו קשה לר"י [יג]דבסמוך קאמר אביי ע"כ לא קאמר ר' נתן הכא דכזית בעי רביעי' כו' משמע דסבירא ליה לאביי דכוס של ברכה בעי רביעית יין חי ולפי מה שפירש בקונטרס בסמוך דיין קרוש בעי רביעית משום דאינו ראוי למזיגת כוס מצינן למימר דלעולם סבר אביי דאפי' ביין מזוג לא בעי רביעית אבל קשה לר"י לפי' הקונטרס דאי כזית יבש לא חזי למזיגה למה חשוב[יד] מטעם שהיה בו רביעית מתחלה[טו] מאי שנא מגרוגרת שצמקה דריש המצניע (לקמן צא.) ונראה לר"י דרב יוסף ואביי סבירא להו דכוס של ברכה בעי רביעית יין חי כדמשמע בסמוך וברייתא דערבי פסחים דקתני שיהא בהן כדי רביעית היינו לכל אחד ומה ששנה במתניתין יין באנפיה נפשיה[טז] אע"ג דהוי ברביעית כשאר משקין היינו משום דלא נטעה בדרבא לומר דחשיב בכדי שראוי למזוג ולעמוד על רביעית[יז] והא דלא תנא בהדיא המוציא יין חי ברביעית[יח] משום דניחא ליה למינקט כדי מזיגת הכוס [יט]דמשום ההוא טעמיה דראוי להצניעו לכוס של ברכה הוא דמיחייב בהוצאת רביעית אבל אי מיפסל מכוס של ברכה על ידי פגימה או שנגע בו נכרי לא מיחייב ברביעית משום דראוי לשתיית ישראל או נכרי משום דלא מצנעי ליה כשיעור זוטר כולי האי הואיל ולא חזי אלא ע"י מזיגה ובעיא תקון ולא חשיב כשאר משקין שראויין בלא מים ולגיבול טיט נמי לא מצנעי ליה כמו קלף דלא חשיב כשיעור קשר מוכסין אע"פ שחשוב יותר מנייר משום דלא מצנעי ליה להכי: **הואיל** ויכול לקרוש ולעמוד על כזית. [כ]משמע דדם חשיב כבשר ותימה א"כ אמאי צריך קרא[כא] בפ' בהמה המקשה (חולין עב.) ובריש סנהדרין (דף ד.) לרביעית דם מת דמטמא באהל תיפוק ליה דהוי כבשר משום שיכול לקרוש[כב] ואומר ר"י [כג]דגבי מת בעי קרא לרביעית דם משום דבריש דם הנדה (נדה נה:) אמרינן דבטומאת מת בעינן אין גזעו מחליף דומיא דעצם[כד] ואפילו בשר הוה מטהרינן אי לאו דאין גזעו מחליף הוא ודם גזעו מחליף דנעשה במקומו ללקת ועוד י"ל[כה] דהאי תנא דהכא לא מטמא דם נבלות משום[כו] שיכול לקרוש אלא אית ליה שום דרשה דדם נבילות טמא והאי טעמא דיכול לקרוש איצטריך שלא יטמא הדם אלא ברביעית ולא בפחות [כז]שאז יש בו שיעור בשר[כח] אבל בלאו קרא מודו כ"ע דלא הוי כבשר[כט] ולהכי איכא תנא בפרק המנחות והנסכים [מנחות קג: וע"ש קד. ד"ה הואיל] דאמר שהעידו על דם נבלות שהוא טהור וכן משמע בכל מקום דדם לא הוי בכלל בשר נבלה דבפרק כל שעה (פסחים ד' כב.) מפיק דגיד וחלב וחלבה היא וגידה הותרו וכי פריך התם והרי דם כו' לא משני כשהותרה נבלה היא ודמה הותרה ובמעילה (דף יז.) נמי בפרק קדשי מזבח מפיק דם השרץ[ל] מזה לכם הטמא משום דלא הויא בכלל שרץ[לא]:

דרבי

מסורת הש"ס

א) ב"ב נו: עירובין כט:, ב) נדה יט., ג) [תוספתא פ"ט], ד) [כן דר"י בר' יהודה ליתא במשנה דעדיות ולכן שפיר גרסינן דתניא], ה) מנחות קד. עדיות פ"ה מ"א, ו) [וע"ע תוס' עירובין כט: ד"ה כל ותוס' ב"מ ס. ד"ה רבא ותוס' ב"ב נו: ד"ה כל ותוספות סנהדרין יד: ד"ה אל יחסר],

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פי"ח מהלכות שבת הלכה ב:

ב מיי' פ"א מהלכות שאר א"ה הלכה ד:

תורה אור השלם

1 וַיָּרָץ הָעֶבֶד לִקְרָאתָהּ וַיֹּאמֶר הַגְמִיאִינִי נָא מְעַט מַיִם מִכַּדֵּךְ: בראשית כד יז

מוסף תוספות

א. שלא יהיו פחות מעשרים ושלשה מסנהדרין בלשכת הגזית. ריטב"א. ב. כנגד סנהדרי קטנה. תוס' הרא"ש. ג. וסנהדרי גדולה היתה של שבעים ואחד, וקרי לעשרים ושלש מזג. תוס' הרא"ש. ד. ופירש רש"י ז"ל דיליף לה מדכתיב המזג שיעור מזיגה דהיינו שיעור חי שהוא תילתא חמרא. ריטב"א. ה. דמזג דרבא חלוק משאר מזג. תוס' הרא"ש. ו. כההיא דסנהדרין. תוס' הרא"ש. ז. ליה. תוס' הרא"ש. ח. [ד]הא רבא נמי לא קאמר אלא במזג דידיה אבל מודה בסתם מזג דהוי על חד תרין. תוס' הרא"ש. ט. לאוקמי. תוס' הרא"ש. י. אכתי. תוס' הרא"ש. יא. דנפקא לן (סנהדרין ב.) מקרא דבעי כ"ג. תוס' ב"ב נו: יב. ה"פ. תוס' הרא"ש. יג. [ד]השתא משמע לפירוש רש"י דכוס של ברכה הוי פחות מרביעית, וקשה. תוס' הרא"ש. יד. כשיעור. תוס' הרא"ש. טו. השתא מיהא בצר ליה שעוריה [וא"כ]. תוס' הרא"ש. טז. ולא כייליה בהדי שאר משקין. תוס' הרא"ש. יז. ולהכי תנא ליה באנפי נפשיה לאשמועינן שאין שיעורו משום חשיבות לשתיה כמו שאר משקין אלא משום שמצניעין אותו לכוס של ברכה. תוס' הרא"ש. יח. דאז לא הוי מצי למימר כדרבא. תוס' הרא"ש. יט. לפרושי טעמא דמילתא. תוס' הרא"ש. כ. פי' רש"י שהוא שיעור נבילה לטמא אדם. תוס' הרא"ש. כא. לר' ישמעאל. תוס' הרא"ש. כב. ולעמוד על כזית, ולר' עקיבא נמי דדריש לרביעית דם הבאה משני מתים דמטמאו מעל כל נפשות מת לא יבא תיפוק ליה דהוי כשני חצאי זיתים משני מתים. תוס' הרא"ש. כג. דודאי. תוס' הרא"ש. כד. דנברא עמו. תוס' הרא"ש. כה. דבלאו הכי לא קשה. תוס' הרא"ש. כו. דדם הוי כבשר. תוס' הרא"ש. כז. [ד]מסתברא הא דטמא קרא בדם נבילה לא טמא אלא כשיעור טומאת בשר שאם יקרוש יעמוד על כזית. תוס' הרא"ש. כח. וב"ש סברי כיון דליכא קרא דם נבילה טהור הוא לגמרי. ריטב"א. כט. דבכולי תלמודא מוכח דדם לא הוי כבשר לענין מת ונבלה ושרץ. תוס' הרא"ש. ל. דטמא. תוס' הרא"ש. לא. אי לאו קרא. תוס' הרא"ש.

רבינו חננאל

תנינא המוציא יין כדי מזיגת הכוס, וקתני סיפא ושאר כל המשקין ברביעית. רבא לטעמיה דאמר כל חמרא דלא דרי על חד תלתא מיא, לאו חמרא הוא, שמטיל לכוס רובע רביעית יין ושלשה רבעי רביעית [מים], שאם ימזגנו כראוי לו יהיה רביעית חייב דדמי כמאן דאפיק רביעית. ואקשינן אמר אביי שתי תשובות בדבר, חדא דתנן במסכת נדה במזג ב' חלקי מים ואחד יין מן היין השרוני, דאלמא כוס מזוג שהוא רביעית צריך שיהא בו שליש רביעית יין. ועוד בין כך ובין כך אי מחייבת ליה למוציא [רובע] רביעית, משום שאם ימזגן יהא רביעית, היאך יצטרפו לו המים, והרי הן בכד ואין בו מהן כלום. א"ל רבא דקא מקשת ב' חלקי מים ואחד יין, ההוא הא מפרש מן היין השרוני דרפי חמריה. ועוד איכא למימר לאו משום דהכין חזי שיעור (מדאגיה) [מזיגה], אלא התם בעינן מראית דמים טמאים משום חזותא הוא, ואי לא נפיש חמריה פאכה סומק אע"ג דדארי מיא טפי. ודקא מתמהת ואמרת מים בכד ומצטרפין, לאו מצטרפינן בהדי יין מיםא), אלא מאי דחשיב למימזגי ממים שבכד אפילו למחר ועומד, אם מזגו כוס ההוא כדי מזיגת כוס יפה וחייבין עליו שכשר להצניעו ומצניעין כמוהו. **תנא יין יבש בכזית דברי ר' נתן.** פי' דהאי יין יבש כההיא דתניא [סוכה דף מט] ר' אלעזר בר' צדוק אומר לול קטן היה בין כבש למזבח למערבו של כבש, אחד לשבעים שנה פרחי כהונה יורדין לשם ומלקטין משם יין קרוש שהוא דומה לעיגולי דבילה, ובאין ושורפין אותו בקדושה, שנאמר הסך נסך שכר לה'. וקסבר ר' נתן יין יבש אם הוציא ממנו כזית חייב. **אמר רב יוסף** ר' נתן ור' יוסי בר' יהודה אמרי דבר אחד. ר' נתן הא דאמרן. ר' יוסי בר' יהודה מאי היא, דתניא ר' יהודה אומר ששה דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה, דם הנבילות ב"ש מטהרין וב"ה מטמאין, אמר ר' יוסי בר' יהודה אף כשטמאו ב"ה לא טימאו אלא בדם שיש בו רביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית. וקאמר רב יוסף דקסבר ר' נתן דכזית יין יבש, לא הוי אלא מרביעית, ורביעית יין לכשיקרוש יהא בו כזית. ואתיא דר"נ כר' שמעון, ובני א"י מתנו בהדיא [בירושלמי בפירקין ה"א] רבנן דקיסרין ר' יוסי בר' אבין בשם ר' יוחנן אתיא דר' נתן כר' שמעון. והכין סבר ר' יוסי בר' יהודה דרביעית דם לכשיקרוש יהא בו כזית וכפשוטן של דברים. והא מילתא מיפרשא בגמרא דהמנחות והנסכין דאמר רב ביבי אריב"ל מעשה בפרדה של בית רבי שמחה ושיערו חכמים דמה ברביעית, וכן הלכה דקא עבדין בה מעשה. ואע"ג דמותיב ר' יצחק בר ביסנא העיד ר' יהושע ור' יהושע בן בתירה על דם (בתולים) [נבילות] שהוא טהור, וא"ר יהושע בן בתירה מעשה והיו נוחרין עדרות לאריות בסרטיא של מלך, והיו עולי רגלים בוקעין עד רכובותיהן בדם ולא אמרו להן דבר, אישתיק. ומאן דטהריה לדם נבילות סבר הדם משקה ניהו ולאו נבילה הוא. ומאן דטמא סבר כיון דקריש הן כנבילה.

רבינו חננאל (המשך)

הא אמרינן עלה מאי הוי עלה, אמר רב יוסף מוריאנא דבי נשיאה מני ר' יהודה דאורי להו כשמעתיה דב"ה מטמאין. וא"ר יוסי בר' יהודה כשטימאו ב"ה לא טימאו אלא ברביעית הואיל ויכולה לקרוש ולעמוד על כזית. אמר ליה אביי לרב יוסף אמאי תימא דר' נתן ור' יוסי בר' יהודה אמרו דבר אחד, דילמא עד כאן לא קאמר ר' נתן הכא [דכזית] יין יבש בא מרביעית יין אלא ביין דקליש שאם תקרש רביעית יהא בה כזית, אבל דם דסמיך שהוא עבה כשיקרוש רביעית יהא בה כזית ויותר. אי נמי עד כאן לא קאמר ר' יוסי בר' יהודה שרביעית דם לכשתקרוש יהא בה (רביעית) [כזית] אלא בדם דסמיך, אבל יין דקליש אין כזית יבש בא אלא מהרבה מרביעית. והילכך לר' יוסי בר' יהודה אם הוציא פחות מכזית יבש חייב דאפשר הוי כוס רביעית.

א) הלשון מגומגם ונראה דצ"ל אלא מאן דעומד למימזגי ממים שבכד אפילו למחר חשיב לענין שבת והלכך אם מוציא כוס שיש כדי מזיגת כוס יפה חייבין עליו וכו'.